

EI KENENKÄÄN SUKUA

TIE SUOMENMAALAISESTA SUOMALAISEKSI

FREJA ULVESTAD KÄRKI

EI KENENKÄÄN SUKUA

TIE SUOMENMAALAISESTA
SUOMALAISEKSI

Freja Ulvestad Kärki

© 2017 Freja Ulvestad Kärki
Kansi: Books on Demand
Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-951-568-800-2

Sisällysluettelo

- Alkusanat – aivoriihestä loppupuintiin** 7
- 1. Eväitä konttiin eli ilmiöstä itsestään** 11
- 2. Pienin yhdistävä tekijä?** 24
Luvussa pohditaan suomalaisuuden ilmenemismuotoja, ominaisuuksia, jotka herättävät yhteisen ahaa-elämyksen, nostavat hymyn huulille tai ärsyttävät liiallisessa tuttuudessaan. Muuttuuko suomalainen kansanluonne joutuessaan globalisaation ristiaallokkoon kansainvälistymisen, matkailun ja maahanmuuttajien tarjotessa toisen tyyppisiä elämänmalleja, arvoja ja asenteita? Mistä suomalainen tunnistaa toisen suomalaisen ja miten itsensä? Vertailukohteina luvussa ovat lähinaapurimme, muiden Pohjoismaiden asukkaat.
- 3. Suomen suvun heimoista
- ja vähän muustakin** 43
Perimä, ympäristö eikä vähiten kotipaikka muokkaa ominaisuuksiamme niin että alamme muistuttaa lähiympäristömme ihmisiä muutenkin kuin omaksumamme murteen kautta. Tunnistamme karjalaisten kerkeän kielen, savolaisten sanasutkaukset, hämäläisten harvasanaisuuden ja pohjalaisia rintoja paisuttavan omanarvontunnon. Luku esittelee Suomen kansan heimopiirteitä anekdoottien valossa, lähteinä sekä kaunokirjallisuutta että omia kokemuksia. Myös muiden Pohjoismaiden aluekohtaisia prototyyppejä eroja käsitellään lyhyesti.
- 4. Kielellä mielen juuret** 64
Kielellä oli avainasema suomalaisen kansallisen identiteetin herättämisessä ja harjaannuttamisessa. Runouden ja muun kirjallisuuden kautta se määritteli ja kehitti suomalaisuutta, antoi välineen yhteiskunnallisen vallan uusjakoon.

Edelleenkin on kieli avain sekä yhteiskunnan rakenteiden että sen asukkaiden mentaliteetin ymmärtämiseen. Se aukaisee tai sulkee ovia, kertoo meistä itsestämme, taustastamme, arvoistamme ja tavoitteistamme. Paitsi kielestä ja sen luonteesta itsestään, voi perisuomalaista mieltä lähteä etsimään sanontoihin ja sananlaskuihin kiteytetyistä elämänohjeista. Luku valottaa kielen merkitystä yhteiskunnan kehittäjänä, suomalaisuudessa ja suomenruotsalaisuudessa.

5. Muiden mielikuvat... 81

Omakuvamme vaikuttaa ristiriitaiselta, ainakin ensi vilkaisulla. Siihen kuuluu toisaalta vahva usko itseen ja omiin voimiin, toisaalta pakon edessä ilmenevä yhteisöllisyys – jonka täydellistä hyödyntämistä rauhanaikoina piinaavat helmasyntimme kateus ja kauna. Yhteisen vihollisen löydyttyä saatamme puhaltaa yhteen hiileen järkkymättä kuten sotiemme aikana vaikka sitten teemmekin sitä hampaat irvessä ja esimiehiämme ja heidän tyhmyyttään kiroillen. Millainen käsitys muilla sitten on meistä, ja tunnistammeko peilistä kuvamme? Mitä ajattelevat Suomesta ja suomalaisista naapurimme – millainen on suomalaisuuden ”brändi” maailmalla? Luku kertoo, mitä ”muut meistä ajattelevat”.

6. Miehuuden mitat. Suomalainen maskuliinisuus 102

Naiset ja miehet ilmentävät suomalaista ominaislaatua eri tavoin, ja siksi on välttämätöntä tarkastella sukupuolia erikseen mikäli haluaa todenmukaisen kuvan suomalaisten psyykkisistä rakenteista. Suomalaisen miehen malli eroaa naapuriemme miehenmallista. Siihen kuuluu perinteistä uhoa ja eriseuraisuutta, patriarkaalisuuden jäänteitä. Luvussa tarkastellaan suomalaisen miehenmallin eroa muihin Pohjoismaihin. Kansalliskirjallisuudesta etsitään tyyppejä, joita edelleen on nähtävissä sekä Hämeentiellä että Rovaniemellä; sosiaalisen median kannanottoja käytetään mahdollisten muutosten tarkasteluun. Edelleen

aiheuttavat naisten ja miesten keskinäisiä suhteita käsittelevät artikkelit ja kannanotot kiihkeitä reaktioita vihjaten ehkä siitä, että maskuliinisuus suomalaisittain koettuna ja määriteltynä edelleen on vahvasti ankkuroitu perinteisiin arvoihin.

- 7. Isän kädestä. Suomalainen johtajana ja johdettavana** 128

Napina auktoriteetteja vastaan on osa perussuomalaista toimintamallia, samalla kun kuitenkin täytämme saamamme käskyt emmekä välttämättä näytä tunteitamme kokoushuoneissa. Suomalaisen johtajuuden mallit eroavat selkeästi muista Pohjoismaista, samoin johdettavana olemisen normit. Luvussa tarkastellaan hierarkioita ja luokkayhteiskuntaa, suhdetta poliitikkoihin, yhteiskunnan arvoliukumia. Sosiologinen ja psykologinen näkökulma otetaan avuksi, samoin poliittisia ja kulttuuripoliittisia keskusteluja vuosikymmenien varsilta - eikä kirjallisuuttakaan ole unohdettu.
- 8. Suomalaisista nais-ihmisistä** 145

Luvussa käsitellään suomalaisen naisen identiteetin eri puolia etsimällä esimerkkejä sekä historiasta että oman aikamme naisihanteesta, käytös- ja tapakulttuurista. Suomalainen nainen on perinteisesti ollut vahvoilla kansainvälisessä tasa-arvokilpailussa, mutta kuinka vahvoja ja itsenäisiä – tai perinteisiä – oman aikamme Pohjolan emännät todellisuudessa ovat? Lukua ryyditetään omilla kokemuksilla meiltä ja muualta.
- 9. Humala, Remusen poika** 179

Rakkaalla lapsella on Suomessa monta nimeä. Viinaa käytetään ”neuvoa antavana” ja tiedetään sen olevan viisasten juoma. Ryypääminen ja remuaminen esitetään suomalaisessa kansalliskirjallisuudessa ansiokkaana puuhana – ja Suomi pitää hallussaan Pohjoismaisten perheväkivalta-tilastojen kärkipäätä. Väkivaltaan turvaudutaan, kun muut ilmaisukeinot ovat käyneet vähiin

ja tunteet pursuvat yli äyräidensä – tai vaihtoehtoisesti juuri kontrollin/vallankäytön välineenä vailla varsinaista afektia. Luvussa valotetaan suomalaisten suhdetta alkoholiin ja alkoholin suhdetta suomalaiseen väkivaltakäyttäytymiseen.

10. Asutustaustan vaikutuksesta mentaliteettiin 201

Missä suomalainen viihtyy ja miksi? Kaupungistuminen on suhteellisen uusi ilmiö – juuret ovat maalla kuten ”emäntävoimakain”. Luku tarjoaa nostalgiaa, jota jokainen lapsuutensa maalla viettänyt tuntee, vie lukijan takaisin 60-70-luvuille rintamatiiloille, pellonlaidoille, mummonmökkeihin. Keskustelee suomalaisesta tavasta kommunikoida, mieltää ympäristöään ja itseään siinä.

11. Vieraanvaraisuus ja vieraskulttuuri 212

Talo elää tavallaan, vieras käypi ajallaan. Luvussa pohditaan suomalaista tapaa ottaa vastaan vieraat ja suomalaista tapaa vierastaa, vastavuoroisuuden vaatimusta. Vieraanvaraisuuden rajoja etsitään. Pohjoismaiden välillä on tässäkin huomattavia eroja, ja siksi tehdään myös vertailuja. Edelleen siirrytään siirtolaisuuteen, joka on päivänpolttava kysymys niin meillä kuin muuallakin.

12. Lämpöinen löyly on kotisaunan 234

On mahdotonta kirjoittaa kirjaa suomalaisesta mentaliteetista puhumatta suomalaisten suhteesta saunaan – paikkaan, jossa kiukaan henki pyyhkii pois arjen surut, ja joka usein rakennettiin ennen kuin itse mökki. Sauna on suomalaiselle kuin kotilo etanalle, ja mielikuva siitä on ulkosuomalaisillakin niin voimakas että he usein kiirehtivät rakentamaan saunan mihin sitten muuttavatkin. Luku kertoo saunan historiasta, sen merkityksestä meille kaikille.

13. Ei oppi ojaan kaada.

APC-kiriasta akademiaan 258

Koulu on paikka, jossa suomalainen mentaliteetti koulitaan

ja punnitaan, arvioidaan ja varustetaan tietotaidolla tulevaisuutta – yksilöä ja yhteisöä- silmälläpitäen. Jo kouluun liitetty sanasto kertoo keskeisimmät asiat: opinsauna ja -ahjo kielivät paikasta, jossa voi olla kuumat paikat ja jossa turha hapatus karsitaan yhteiskuntayrittitarhan taimista. Vaikkei siellä enää tanssikaan sen enempää koivuniemen herra pakaroilla kuin karttakeppi kämmenillä...Luku esittelee Suomen kansan sivistyksen alkuaskeleita, kansakoulun historiaa ja oppivelvollisuuden ja –mahdollisuuksien merkitystä kansalaistaidon kasvattajana. Suomalainen koulu on edelleen maailman parhaita, ja eroaa sellaisena huomattavasti naapurimaidensa kouluista, niiden tavoitteista ja tuloksista.

14. Väinön kannel Värmlannissa.

Kadonneen kulttuurin jalanjälki 291

Nuijasota ja nälänhätä ajoivat lukuisat savolaiset 1500-1600-luvuilla etsimään elämisen edellytyksiä naapurista, Värmlannin metsistä, joita nykyään Suomalaismetsiksi kutsutaan. Kontissa kaskiruista ja eväänä suomalainen sisu asuttivat savolaiset laajoja alueita, kaskesivat itselleen pellot ja rakensivat savupirtit, elivät rinnakkaiseloa kyräilevien naapuriensa kanssa. Luvussa kerrotaan uudisasukkaiden tarina, heidän arjestaan ja uskomuksistaan, sopeutumisestaan tai sopeutumattomuudestaan ruotsalaiseen yhteiskuntaan – ja saman yhteiskunnan suhtautumisesta omalaatuisiin ja omapäisiin vieraisiinsa.

15. Hauen laulu 326

16. Kiitos! 327

17. Lähdeluettelo 328

Aivorihestä loppupuintiin

Kirjaa, jota pidät kädessäsi, on kirjoitettu noin kymmenen vuoden ajan. Vähin erin, muun puuhan ohessa. Pari yliopiston oppikirjaa ja tieteellisiä artikkeleita muilla kielillä on syntynyt sinä aikana kun käsikirjoitus on lojunut hyllyllä lepäämässä, odottamassa seuraavaa «raptusta». Kirjaa on kirjoitettu useimmissa Euroopan pääkaupungeissa, joihin työni minua on kuljetellut, lentokentillä, lentokoneissa. Suurin osa tekstistä on kuitenkin kirjoitettu Värmlannin Suomalaismetsissä, pienessä punaisessa torpassa kirkkaan Kymmen-järven rannalla. Kirjan lukujen otsikot ovat viitteenomaisia ja sellaisina - kuten muidenkin kollaasien palaset - osittain päällekkäisiä. Suomalaisuuden ilmentäminen ja kokeminen on kokonaisuus, vaikka eri elementtejä kannattaakin tarkastella erikseen. Teemavalinta pyrkii kuvastamaan tärkeitä suomalaisuuden puolia; lähdeaineisto on koottu vanhasta ja uudesta materiaalista muinaisuudesta meidän päiviimme. Itse «luuranko» on rakennettu eri tieteenalojen lähestymistavoista, lihana luulla omat havaintoni ja kokemukseni suomalaisena, ulkosuomalaisena, kansainvälisenä toimijana. Taide-, kauno- ja tietokirjallisuutta kuten myös aikakauslehtiä,

sanomalehti uutisia ja some-kannanottoja on käytetty syventämään kuvauksia mentaliteetista, komparatiivista perspektiiviä muihin Pohjoismaihin samaten.

Haastattelut, joita olen tehnyt eri aloja edustavien eri ikäisten ihmisten kanssa ankkuroivat teoriaa ihmisten omaan elämänkulkuun ja todellisuuteen.

Omiin kokemuksiini liittyvät myös Värmlannin suomalaismetsät, joihin savolaisia 1600-luvulla muutti joukoittain nälkävuosia pakoon. Kolmensadan vuoden ajan kykenivät suomalaiset säilyttämään erityislaatunsa ja kielensä, asuttivat metsät, kylvivät kaskiruista ja paransivat sairauksia perinteisillä loitsuillaan ja tietysti miestä väkevämmällä. Ruotsalaisten naapuriensa kyräilyn kohteena, josta seurauksena käsirysyjä, kärjäjäkäyntiä sekä kaakinpuuta kirkonmäellä. tarinat kertovat tappeluista joiden syynä olivat suomalaiset, jotka eivät jättäneet viinapullojaan edes kirkonmenojen ajaksi vaan naukkailivat kaikessa rauhassa takapenkeissä papin suorittaessa hartausharjoitusta. Nämäkin todellisuuden rippeet ovat osa kollaasia.

Huvittava havainto itselleni on, että mitä vanhemmaksi tulen – ja mitä kauemmin asun Suomesta erilläni – sitä suomalaisemmaksi itseni koen. Ja sitä helpompi on antaa suomalaisuuden inspiroida itseään, sillä suomalaisuus on inspiroivaa! Se, mikä meissä on parasta ja pahinta, oma kulttuurillinen dna:mme, näyttää onneksi kykenevän

vastustamaan ajan hammasta ja selviytymään hengissä kansainvälistymisen käymisprosesseissa. Geopoliittinen asemamme on uuttanut sukupiirteistämme esiin ominaisuuksia, joista edelleen on hyötyä: sinnikkyys, kekseliäisyys, kyky sopeutua nopeasti muuttuviin olosuhteisiin. Näiden vastapainona sosiaaliset lyhytsulkumme, taipumus kadehtia niitä, jotka miellämme parempiosaisiksi sekä tietty alkukantainen uho, etenkin miespuolisessa väestössämme.

Suomenkieli on rikkaampi skandinaavisia ja monia muita kieliä, sen mahdollisuudet täsmäsanontaan likipitään rajattomat. Kielen ymmärtäminen syvemmissä mielessä on meidän itsemme ja kansamme ymmärtämistä. Ellemme hallitse kieltämme ja ymmärrä itseämme ja historiaamme, muutamme vähitellen kulttuurisessa mielessä analfabeeteiksi. Ensimmäisen suomeksi painetun kirjan päämäärä 1500-luvulla oli nostaa suomalainen kansansivistys luku- ja kirjoitustaidottomuuden alhosta. 1800-luku paljasti suullisen tradition, jossa ilmeni suomenheimon vanha sivistys, sen yhteiskuntarakenteet ja kieli, joka musikaalisuudessaan ja runollisuudessaan hakee vertaistaan. Kielessämme kukkii kansanomaisen surrealismi, se on Chagallin leikkisä maalaus... Olemme etuoikeutettuja, mutta vain, jos ymmärrämme, millaisen aarteiden vaalijoiksi meidät on asetettu. Globalisaation ahjo pyrkii sulattamaan itseensä kulttuurien ainutlaatuisuuden; valtakielet tunkevat käsitteitään sinne, missä aiemmin

sanoa napautettiin sanottavat omin omituisin termein;
kulta jää ehkä kuonan alle. Kasvavien sukupolvien
maailma on meiltä suljettu. Juuri siksi ei ehkä koskaan
aikaisemmin ole ollut niin tärkeää nuorison saada
kunnolliset eväät oman suomalaisuutensa
ymmärtämiseen, sen historian, arvostusten, taiteen ja
kielen...

*Uno Harva on lausunut, että Jokaisen kansan on omalta
osaltaan sekä työllään että hengellään pyrittävä
kartuttamaan ihmiskunnan yhteistä kulttuuripääomaa,
jos kansa vaatii itselleen elämisen oikeutta, jos se tahtoo
olla henkisesti ja valtiollisesti muidenkin
kansallisuuksien kunnioittama itsenäinen kansa.*

Omalta osaltani haluan lisätä, ettei tämä koske pelkästään
kansaa itseään, vaan myös jokaista siitä syntyvää
sukupolvea. Jokaisen uuden sukupolven velvollisuus on
lisätä sitä yhteistä kansallista perintöä, jonka on
vaalittavakseen saanut. Se on velvollisuus – ja se on
haaste. Kykeneekö nykyinen sukupolvi, kykenevätkö
tulevat sukupolvet vastaamaan tähän haasteeseen...?

On aika hauen nousta puuhun laulamaan!

Eväitä konttiin eli ilmiöstä itsestänsä

Me suomalaisia olemme ja suomalaisiks jäämme; ken muuta meiltä tahtovi, hän erehtyyti suuresti: me Suomen tavat pidämme ja suomalaisen päämme¹

Olen ulkosuomalainen. Ulkosuomalaisuus ei kuitenkaan tarkoita sitä, että olisin *suomalaisuuden* ulkopuolella, koska perisuomalaisessa maaperässä kasvaneena tulen pakostakin heijastelemaan kaikkea Suomen ulkopuolista oman alkuperäisen suomalaisuuteni kuvastimesta minne sitten menenkin. Riippumatta siitä, että maastamuuttoni tapahtui jo kolmekymmentä vuotta sitten, ja että sen jälkeen olen asunut kolmessa muussa Pohjois- ja yhdessä Keski-Eurooppalaisessa maassa². Me ulkosuomalaiset

¹ Koulun laulukirja. Parviainen, L. WSOY, Helsinki 1934. (*Me suomalaisia olemme*)

² Esitetyt väitteet lähinaapurimme ominaislaaduista taas perustuvat paitsi haastatteluihin myös omiin kokemuksiini Ruotsissa (kymmenen vuotta), Norjassa (vuodesta 1997) ja Tanskassa asuneena, opiskelleena ja työskennelleenä suomalaisena. Kokemuksia on lisäksi ryödytetty ajanjaksolla, jonka aikana työskentelin Maailman Terveysjärjestön Euroopan aluetoimistossa ja ohjasin eri Euroopan maissa tehtävää työtä väkivallan ehkäisemiseksi. Tässä yhteydessä ja sen jälkeen pääsin läheiseen kosketukseen muunmuassa Venäjän, Makedonian, Romanian, Eestin, Slovakian ja Latvian maiden kanssa kaikkien muiden

olemme suomalaisuuden pieniä peilejä. Väittäisinpä suorastaan, että oman kansallisen identiteettimme ja mentaliteettimme pohtiminen on meistä monille luontaisempaa kuin niille, jotka edelleen asuvat suomalaisuuden kentässä, sen keskellä. Suomalaisuuden garnityyri toki muuttuu, ja itse suomalaisuutta yritetään ”brändätä”³ eri aikoina erilaisin keinoin. Suomalaisten omakuvakin on muutosten kourissa esimerkiksi sen mukaan liitymmekö suurempiin kansainvälisiin yhteisöihin vai valitsemmeko pysymisen niiden ulkopuolella. *People are peopled*, lausui eräs 70-luvun perheterapiaguruista tarkoittaen ihmisen lähiverkostoa, perhettä, sukua. Me olemme suomalaisten sukua. Mutta kenen sukua ovat suomalaiset?

Kysymys on askarruttanut minua siitä lähtien kun opin ymmärtämään, että eri kansojen jäsenillä on erilaiset tavat ajatella, tuntea, toimia. Kuusikymmenluvun puolivälissä olin sijoitettuna Arabian tehtaan yksityiseen lastentarhaan, jonne toisinaan tuotiin linja-autolastillinen oudosti sihisevää vierasta kieltä posmottavia tätejä. He olivat venäläinen delegaatio, jolle tehtaalle tehtävällä vierailulla näytettiin myös tehtaantöläisten lapsille

kansainvälisten työtoverieni lisäksi. Eestiin olen lisäksi ollut yhteydessä sekä yli vuosikymmenen kestäneen kesänvieton että työnteon merkeissä ja seurannut pienen naapurimaamme taivalta vapautuksen jälkeiseen markkinatalouteen, EU-jäsenyyteen ja niiden aiheuttamiin muutoksiin.

³ Eli suorasanaisesti «tavaramerkin mielikuvamainontaa», tavarana tässä tapauksessa Suomi...

järjestetty moderni päivähoitojärjestelmä. Uskon, että lastentarha psykologiseen ja raikkaine sisä- ja ulkotiloiseen teki myönteisen vaikutelman. Tädellä oli pienissä pusseissa hakaneulalla rintaan kiinnitettäviä koreita neuvoja, joita he jakoivat ihastuneille lapsille, ja heistä levisi omituinen ulkomaalaisuuden tuoksu. Vieraiden kanssa ei tietenkään voinut jutella vaikka he innokkaasti kontaktiin pyrkivätkin, eivätkä lapset tienneet, kuinka heihin olisivat suhtautuneet paitsi neuloihin kohdistuvaa ahneutta. Ulkomaalaiseen aromiin sen sijaan löytyi myöhemmin looginen selitys: ruskeasta saippuapalasta peräisin oleva pistävä tuoksu levisi myös Helsingin rautatieasemalla 1970- ja 80-luvuilla vierailleista venäläisistä turisteista. Se oli ensimmäinen kokemukseni ulkomaalaisuudesta, vaikka minulla tarhassa olikin suomenruotsalaisia tovereita, jotka keskenään jutellessaan usein käyttivät omaa käsittämätöntä kieltään. *Pappi – präst, hevonen – häst, suola – salt* - riimi oli ensimmäinen loiskahdus myöhempää skandinaavista kielikylypää.

Ruotsinsuomalaisuus oli omaa suomalaisuutta tiettyyn pisteeseen asti. Lapsilla oli sama tapa ajatella ja tunnea ja heitä koskivat samat käyttäytymissäännöt. Koska lastentarha ja koko tehdaskin oli suomenruotsalaisissa käsissä pidettiin siellä kunnialla joitakin perinteitä, jotka tuohon aikaan vielä eivät olleet levinneet laajempiin kansankerroksiin. Sellainen oli esimerkiksi Lucia-juhla joulukuun kolmantenatoista. Juhlaa odotettiin

tähtisilmäisinä, salassa toivoen, että juuri tänä vuonna saisi olla se onnellinen, joka valitaan kantamaan puolukanvarvuista kyhättyä kynttiläkruunua. Itselleni niin ei koskaan käynyt, ja valinnan perusteet olivat aina yhtä suuri arvoitus kuin yksisarvisen olemassaolo. Suomenruotsalaiset toverini eivät tehneet suurta numeroa alkuperästään, eikä sitä koskaan mitenkään tematisoitu. Heidän kuulumisensa kielivähemmistöön oli osa heidän persoonallisuuttaan, jonka vivahde-ero oli vain hiukkasen jännittävä erottamatta heitä mitenkään meistä muista.

Ihmisen persoonallisuus näkyy tavassa ajatella, kokea ja työstää asioita, antaa niille muoto tunteissa tai toimissa. Niin yksityisessä ihmisessä kuin perheessä, ryhmässä, kansassa. Kulttuuri on kaikkien ajatusten, tunteiden, kokemusten ja toimien summa historian eri aikoina, niiden tuotokset, niin materiaaliset kuin immateriaalisetkin. Sen ilmenemismuodot on sovittu joko selkeinä sääntöinä kuten demokraattiset periaatteet ja perustuslaki tai sitten enemmän tai vähemmän vapaasti välitettyinä kuten taiteessa tai yleisessä maailmankatsomuksessa⁴. Jokaisella perheellä on oma kulttuurinsa, käsitys siitä, millaiset käytöstavat, asenteet

⁴ Maailmankatsomus on kulttuuri-ihmisen varustus, jonka avulla elämän aatteellinen taistelu voitetaan tai hävitään.

Maailmankatsomuksessaan ihminen tulkitsee sitä, mitä hän ihmisenä sisimmässään on. Maailmankatsomus on jaoteltavissa olemis-, tietojä arvokysymyksiin. Oiva Ketonen, Eurooppalaisen ihmisen maailmankatsomus.1981. WSOY

ja kommunikaatio ovat sopivat ja hyväksyttävät juuri meille. Vanhemmat tuovat perheeseen elementtejä omasta alkuperäisestä perhekulttuuristaan. Lapset taas vievät mukanaan oman perhekulttuurinsa siihen suureen sulatusuuniin, jonka kehyksenä on yleinen ja yhteinen oppivelvollisuus. Uusperheet kärvistelevät usein paitsi monimutkaisissa tunnekoukeroissa myös määritellesään, millaisia elementtejä muodostuvan perheen kulttuuriin otetaan vanhasta, ja mitä halutaan luoda alusta itse. Sukupolvien väliset kulttuurierot eivät koskaan liene olleet niin suuret kuin juuri nyt, jolloin kolme pääasiallista sukupolvea, nuoriso, heidän vanhempansa ja sitten se kaikkein vanhin väestönosa, näyttävät elävän aivan eri aikakautta. Nuorisokulttuurin kehitys 1950-1960-luvuilla erotti nuorison omaksi erilliseksi kokonaisuudekseen, käsitteellisesti eroon yhteisestä kulttuurista. Tiedotusvälineiden, sosiaalisen median ja digitaalisen kanssakäymisen kehitys on johtanut nuorison pätevytykseen alueella, jossa heidän vanhempansa tai edes opettajansa enää eivät voi heitä opastaa ja neuvoa. Sukupolvien mannerlaatat ovat liukuneet toisistaan erilleen lopullisesti...Riippumatta siitä, että aikaajoin mediassa tuuletetaan virkkuja mummoja ja pappoja, jotka kertovat ratkaisseensa digitaalisen koodin ja istuvat liimautuneina tabletin pintaan tai näppäilevät keskittyneinä älypuhelintaan.

Kieli on kulttuurin tärkein ilmenemismuoto toimien välittäjänä ihmisen itsensä ja tämän ympäristön välillä.

Kielen keinoin on lähiympäristö määritelty ja kuvailtu, sille on annettu muoto ja siitä on tehty kertomus, narratiivi. Eri kielissä on erilainen painopiste niillä asioilla, jotka kullekin kansalle ja maantieteelliselle alueelle ovat tärkeitä. Kieli yhdistää – ja se erottaa. Se erottelee ulkopuolisen sisäpuolisesta. Sen omaksuminen ratkaisee, missä määrin voi olla osa sitä kulttuuria ja yhteiskuntaa, jonka keskellä elää, sen virallisia ja epävirallisia rakenteita. Kieli on myös jatkuvan kehityksen ja jatkuvien hyökkäysten kohde. Sitä täytyy viljellä jotta se kehittyy, ja siitä yritetään jatkuvasti kitkeä pois epätoivottuja elementtejä sen mukaan, mitä pidetään toivottavana tai poliittisesti korrektina. Tai runollisemmin:

*Äidinkieli...on sosiaalinen ilmiö, joka kuvastaa itse kansaa, sen elämää ja oloja, sen vaiheita ja vaellusta, sen kehitystä ja kulttuuria. Siihen sisältyy heimon vuosituhantinen taru, siinä huutaa rodun ja veren ääni...*⁵

Kieli on demokratian väline, muutenkin kuin toimiessaan suurena tasa-arvoistajana samoissa puitteissa elävien ihmisten ja ihmisryhmien välillä. Se, millaista kieltä ihminen käyttää samankin kieliryhmän puitteissa auttaa pikaisesti määrittelemään myös muita häneen ja hänen taustaansa liittyviä piirteitä. Kieli on eräs tärkeä luokkaretken fasilitaattoreista tai sen esteistä. Kansan käyttämä kieli eroaa akateemisten piirien kielestä,

⁵ Uno Harva, 1949. Kirjassa Kalevala. Kansallinen aarre.

EI KENENKÄÄN SUKUA

Suomella ja suomalaisilla on takanaan 100 itsenäisen historian vuotta. Historiaa kuitenkin luodaan koko ajan kuten myös tulkintoja menneestä. Elämme relativismin aikakautta, jossa perinteiset arvot ja asetelmat kyseenalaistetaan, kommunikaatio on nopeaa, ihmissuhteet jatkuvassa kierrätyksessä. Suomi tämän päivän maailmassa ponnistelee määritelläkseen itsensä uudelleen. Se etsii uusia pätevyitymisen ja pätemisen alueita muiden maiden ja kansojen joukossa miettien samalla edelleen kuumeisesti «mitä muut meistä ajattelevat». Mitä on suomalaisuus, ja keitä ja millaisia ovat suomalaiset? Mitä he ajattelevat itsestään ja toisistaan? Onko suomalaisuus tarttuvaa ja voiko siihen halutessaan ottaa etäisyyttä, suomalaisena?

Ei kenenkään sukua on tietopohjainen yleissivistävä teos suomalaisuuden eri ilmenemismuodoista yksilö-, ryhmä ja yhteiskuntatasolla. Lähestymistapa yhdistelee sosiaalipsykologiaa, yhteiskunta- ja kansantiedettä täydennettynä usean vuosikymmenen kokemuksilla suomalaisuudesta sekä emämaassa että ulkosuomalaisena. Lähtökohta on komparatiivinen, vertaileva, popularisoiva. Suomalaiset eroavat muista, mutta millä tavoin? Mikä erottaa meidät naapureistamme? Miten historiamme ja geopoliittinen asemamme edelleenkin heijastuvat mentaliteetissamme, arvoissamme, ihmissuhteissamme ja tavassamme mieltää maailma, itsemme, toisemme? Teos syväluotaa suomalaisuutta, tarjoaa keskustelunaihetta ja ongelmanasetteluita sekä kannustaa kansalliseen itsetutkiskeluun.

ISBN: 978-951-568-800-2 www.bod.fi

